

DET SCHWEIZISKA NÄRINGSLIVET UNDER KRISEN

Av Ragnar Sundén

EN SVENSK, som kommer till Schweiz, känner sig på ett säregt sätt hemmastadd. Till en del beror det på att både landsbygd och städer där nere förete den förenig av trevnad och gedigenhet, som vi vant oss betrakta såsom något typiskt svenskt. Än mer hänger det samman med det förbindliga och alskvärda draget i den schweiziska nationalkaraktären, vilket icke utesluter men kanske i förstora överskuggar den disciplinerade energi, som är schweizarens mest utmärkande egenskap. Men känslan av att det icke är till en främmande miljö, som man kommer, beror slutligen och inte minst på den överensstämmelse i problem och åskådningar, som består mellan Sverige och Schweiz, en överensstämmelse som blivit särskilt utpräglad nu under stormaktskriget och som överspänner de flesta områdena av samhällslivet. Stormaktskriget har inneburit återverkningar på det schweiziska näringslivet och på landets finansiella och ekonomiska struktur samt utlöst problem och diskussioner, vilka alla i stora drag slående erinra om motsvarande företeelser i vårt land. En blick på de aktuella spörsmålen inom schweiziskt närings-

tekniska utvecklingen. Men industrien är också så till vida beroende av utlandet, som den nästan helt arbetar med utländska råvaror. Detta gäller icke minst de stora exportindustrierna, såsom ur-, maskin- och textilindustrierna samt den kemiska industrien. Även på det finansiella området är beroendet av utlandet framträdande; det vittutgrenade och kapitalstarka bank- och försäkringsväsendet är i hög grad internationellt orienterat.

Av vad nu sagts följer, att krigsförhållandena ha varit ägnade att utlösa allvarliga störningar inom de flesta grenar av det schweiziska näringslivet. Detta gäller i första hand varu-

Zürich, landets ekonomiska centrum

tytorde därför ha intresse även för svensk publik. Vid bedömandet av det schweiziska näringslivets ställning under kriget är det nödvändigt att ta hänsyn till landets naturliga förutsättningar. I detta avseende framtrada både likheter och olikheter med förhållandena i vårt eget land. Schweiz är i större utsträckning än Sverige beroende av yttvärlden i fråga om sin försörjning med såväl livsmedel som industriella råvaror och hel- och halvfabrikat. Större delen av det schweiziska brödsädesbehovet täckes normalt genom import, och icke heller i fråga om animaliska livsmedel är landet självförsörjande. Starkt abhängig av utlandet är givetvis också den näringsgren, som är den mest typiska för landet, nämligen turiströrelsen; det schweiziska »hotelleriet» fyller ur valutasynpunkt alldeles samman roll som en exportindustri. Det vore dock ett stort missgatt att tro — något som emellertid är en ganska populär föreställning — att Schweiz är »ett land, som lever på turister». I den schweiziska ekonomin betyder industrien mycket mer än turistsäendet. Det är tack vare industrien, som Schweiz, trots att det är ett av världens mest överbefolkade länder, likväl samtidigt har kunnat hålla den kanske högsta genomsnittliga levnadsstandarden i världen. Denna företagsgräns baserar sig på det schweiziska folkets högt utvecklade sinne för kvalitet och precision och dess strävanden att alltid söka bevara en ledande ställning i den

avsnämarna har Frankrike kommit. Importen från grannländerna har i allmänhet varit procentuellt större än exporten dit. Detta hänger delvis samman med den kroniska passiviteten i den schweiziska handelsbalansen, vilken emellertid i normala fall mer än motvägs av turistintäkter och räntekomster. Men till en del beror denna övervikt för importen i varuutbyte med grannländerna på det förhållandet, att exporten förtett en större geografisk spridning. Handeln med de längre bort liggande länderna har i icke få fall slutat med ett tillgodohavande för Schweiz. Detta har exempelvis under vissa år varit fallet med den engelsk-schweiziska handeln liksom med det schweiziska varuutbytet med Afrika och med flertalet amerikanska stater, Förenta Staterna och Argentina dock undantagna.

Krigsutbrottet i september 1939 medförde till en början en kraftig nedgång i det utländska varuutbytet, och härvid drabbade denna exporten. Den fortsatta utvecklingen av utrikeshandeln uppvisar intressanta växlingar, men i sina huvuddrag och så långt man kan följa den i det sparsamt tillgängliga statistiska materialet förer densamma betydande likheter med de tendenser, vi känna från vårt eget land. Fram till juni månad i fjol kunde importen icke blott upprätthållas utan även föröras; under denna tid ökades avsevärt de schweiziska livsmedelslagren och förråden av vissa ur försörjningssynpunkt viktiga råvaror. Även export-

ten kunde förlig i stort sett obehindrad. För momändersperioden september 1939—maj 1940 uppgick totalvärdet av importen till 140 % av införseln under samma period ett år tidigare. Exportvärdet låg vid 83 % av den på motsvarande sätt beräknade föckri-

Basel, inlandstaden med ovanhatten. (Basel hamn vid Rhon)

nivån. Det är emellertid uppenbart, att dessa siffror endast i begränsad utsträckning ge en bild av den verkliga utvecklingen, och i synnerhet torde importvärdena ha starkt påverkats av den under kriget inträdda pristegringen.

Under juni månad i fjol inträffade två händelser, nämligen Italiens inträde i kriget och Frankrikes sammanbrott, vilka för Schweiz delvis hade samma innebörd, som händelserna i Danmark och Norge i april samma år hade för vårt land. Siffrorna för den schweiziska utrikeshandels utveckling efter avspärningen från de transoceana marknaderna ge dock vid handen, att framförallt den schweiziska införseln drabbats mindre hårt av spärren än fallet varit med vår egen export. Under tiden juni-december 1940 uppgick nämligen värdet av den schweiziska exporten till 96 % av införseln under perioden juni-december 1938; importen däremot sjönk under den nämnda sjumånadersperioden av fjolåret till 88 % av förkrignivån.

Förkrigsårens tendens brytes genom kriget

Det rätta perspektivet på verkningarna av handels-spärren för Schweiz' vidkommande får man emellertid först, om man tar närmare del av utvecklingstendenserna i den schweiziska utrikeshandeln under åren närmast före krigsutbrottet. Man kan därvid konstatera, att Englands och de transoceana länders andel i den schweiziska totalimporten under de senaste fem åren stigit från 26 % till 30 %, medan samma länders andel i den schweiziska exporten vuxit från 30 % till 40 %. Framförallt hade England och Förenta Staterna ökat i betydelse såsom avsättningsmarknader. Samtidigt för-

siggick en omställning inom den schweiziska utrikeshandeln. Exporten på grannländerna, Belgien, Nederländerna och Balkan syntes erbjuda ringa utvecklingsmöjligheter, medan däremot de stater, som uppställde fria valutor och hade fri handel, framförallt Holland, Norge, Sverige och Finland, under femårsperioden 1935—1939 starkt ökat i betydelse såsom marknader för schweiziska exportvaror. Denna utveckling framgår närmare av efterföljande tabell:

Exporten från Schweiz till vissa av Oslostaterna åren 1935—39

	1935	1936	1937	1938	1939
	(Miljoner frcs)				
Holland	24	25	45	62	79
Norge	4	6	19	13	18
Sverige	15	19	29	41	52
Finland	3	4	9	13	11
Summa	46	54	93	129	160

Krigsförhållandena ha för den schweiziska utrikeshandeln främst haft den effekten, att den hittillsvarande utvecklingen brutits och att de egentliga kontinental områdena, framförallt den tyska marknaden, fått en stigande betydelse. I icke ringa omfattning synes dess schweiziska exportindustrien ha bemästrat de svårigheter, som denna tvära omkastning av läget medfört, och lyckats genomföra en snabb anpassning till de nya villkoren för exporten. Detta antagande styrkes i viss grad av de uppgifter, som föreligger beträffande nyanläggningar och produktionsförhållanden inom skilda schweiziska industrigrenar. För många av dessa, framförallt vissa företag inom textilindustrin, utfabrikationen samt maskinindustrin, ha dock de transoceana länderna haft en så framträdande betydelse som avväpnare, att de kontinental länderna näppeligen kunna kompensera förlusten av dessa fjärran belägna marknader. Därför bemöda sig också de schweiziska myndigheterna och representanterna för de berörda industrigrenarna ivrigt om att finna möjligheter till ett återupptagande av handeln västerut. Samtidigt som man erkänner, att Schweiz är en del av den europeiska kontinenten och ouppslött förbundet med denna, betonas man den livsviktiga betydelsen av de gamla och under de senaste åren livligt utvecklade transoceana förbindelserna.

Möjligheter att öka den svenska exporten?

I detta sammanhang må också erinras, att frågan om utvecklingen av handelsförhållandena mellan vårt land och Schweiz vid skilda tillfällen under ou pågående krig uppmärksamats från schweizisk sida. Särskilt har såsom anmärkningsvärt framhållits, att mellan den schweiziska exporten till Sverige år 1939 uppgick till 52 miljoner frcs, stannade importen från vårt land nämnda år vid endast 22 miljoner frcs. Delvis kan den låga importen från Sverige ha sin grund i transportsvårigheter. Ett hinder av större betydelse för avskottet av båda länderna emellan utgöres emellertid av de begränsade möjligheterna att från vederbörande myndigheter erhålla import- respektive exportlicens i fråga om vissa varor. Denna inskränkning i handeln beror naturligtvis icke på något godtycke från myndigheternas sida utan betingas väsentligen av försörjningspolitiska överväganden inom respektive land. Trots dessa ofrånkomliga svårigheter torde utrymme finnas

för ett vidgat varuutbyte mellan Sverige och Schweiz, och framförallt synes förutsättningarna vara för handen för en viss ökning av den svenska exporten på Schweiz. Den ringa omfattningen av denna hottnar måhända — såsom gjorts gällande bland annat i en artikel i Neue Zürcher Zeitung — till en viss grad i bristande intresse för den schweiziska marknaden från svenska exportörers sida. Om så är fallet, borde det icke vara omöjligt att genom en initiativrik propaganda åstadkomma en ändring till det bättre i detta förhållande.

Livsmedelsförsörjningen

Den sida av handelsavspärningen, som i vida kretsar i Schweiz givit upphov till särskild oro, är heft naturligt svårigheterna med avseende å spannmålsförsörjningen. Därmed vare dock icke sagt, att situationen å alla håll bedömes pessimistisk. Ett uppmärksammat förslag till lösning av denna centrala försörjningsfråga har framtagits av chefen för den schweiziska livsmedelskommissionen, doktor F. T. Wahlen. Efter ingående undersökningar har denne kommit till resultatet, att Schweiz kan bli i stort sett självförsörjande med avseende å livsmedel under försättning, dels att förbrukningen per individ något nedbringas, dels att den odlade arealen avsevärt utökas. Med utgångspunkt från dessa utredningar har doktor Wahlen framtagit ett nyordningsprogram, vilket emellertid ännu icke erhållit officiell sanktion men för vilket en omfattande propaganda bedrivs. Plänen åsyftar en ökning av den totala odlade arealen inom landet med icke mindre än 172 %. Delvis skulle detta komma att ske på bekostnad av den angränsliga produktjonen; sålunda skulle antalet nötkreatur sänkas med 20 % och seimbeståndet minskas till hälften. En utveckling i denna riktning pågår för övrigt redan nu på grund av bristen på importerade foderämnen. Oavsett »Plan Wahlen» torde betydande områden komma att inom den närmaste tiden upplätas för odling av brodsäd, och redan denna värt är avsikten att ägga 50 000 har ny mark under plogen.

Den uteblivna arbetslösheten

Delvis torde dessa nyordningar få anses ingå såsom led i förbundsregeringens arbetslöshetskämpande åtgärder. När den schweiziska armén efter avslutandet av vapenstillståndet mellan Frankrike och Tyskland i viss utsträckning demobiliserades och samtidigt produktionsbehovet försvannades genom spärren västerut, höjdes många röster, som varnade för uppkomsten av en omfattande arbetslöshet och som krävde verkliga åtgärder från statsmakterna såväl för att möta en sådan situation. Denna opinion lyckades icke vänta länge på ett ställningstagande från regeringens sida.

Den 25 juni 1940 förklarade förbundspresidenten Pilet-Golaz i ett uppmärksammat och livligt kommenterat radioanförande, att det vore förbundsregeringens försats att skaffa en var arbete »soit que coûte». Meningarna om de lämpligaste medlen härfor ha emeller-

Schweizerische Werkzeugmaschinenfabrik, Grenchen

tid starkt breddat sig. Det förslag till lösning, som först lanserades, den s. k. »Plan Grimm», avsåg att bemästra sysselsättningsproblemet genom stora offentliga investeringar i form av nya kommunisationsleder, elektricitetsverk etc. Svårigheterna vid genomförandet av ett sådant program lågo emellertid främst i knappheten på investeringsmaterial, framförallt järn och koppar. Ambitionen av det Wahleniska nyordningsprogrammet ha gentemot »Plan Grimm» hävdats, att det förstnämnda samtidigt betecknar en idealisk utväg för arbetslöshetens motverkande, enär de nedlagda medlen omedelbart skulle komma till produktiv användning. Den schweiziska exportindustrien åter har mött båda dessa program med ganska stark misstro, och man har särskilt gentemot »Plan Wahlen» anmärkt, att även dess genomförande kan komma att försäras, nämligen av bristen på järn och andra råmaterial för fabriksredskap. Dessutom befarar man, att ett förverkligande av denna plan skulle komma att förändra situationen på arbetsmarknaden så radikalt, att denna skulle komma att kännetecknas icke av brist på arbete utan av knapphet på arbetskraft. Den schweiziska exportindustrien ser för sin del i en intensifierad exportkampanj det lämpligaste sättet att bekämpa arbetslösheten.

Ännu så länge har emellertid någon allvarigare arbetslöshet icke förelegat. Vid slutet av januari detta år utgjorde antalet arbetslösa 21 000 personer. Delvis beror detta på de alltmant ganska omfattande militärinsatserna och på det system, som tillämpas vid hemförmittlingarna, nämligen att endast den som kan visa sig äga arbete emförlorats. Inom armén ha särskilda arbetskompanier inrättats, vilka hittills främst sysselsatts med fastsittsbyggnader. Emellertid har man diskuterat möjligheten, att dessa arbetskompanier nu till våren i viss utsträckning skola sättas in också för realiserandet av nyordningsprogrammet.

FÖRSVARSLÅNET

ger skydd och arbete!
Ge staten medel —
Spara åt Dig själv

VATTENBYGGNADSBYRÅN

Konsulterande ingenjörer

Humlegårdsgatan 29

STOCKHOLM

Ledamöter av Svenska Konsulterande Ingenjörers Förening

Den främsta anledningen till det förhållandevis ringa antalet arbetslösa är dock att söka i den alltjämt goda sysselsättningen inom industrien och i byggnadsfacket. På sistnämnda område företer utvecklingen i Schweiz en markerad avvikelse från tendensen i vårt eget land. Ehuru antalet beviljade byggnadslov under fjärde kvartalet 1940 icke oväsentligt understeg förkrignivån, förelåg dock i förhållande till läget under fjärde kvartalet 1939 en uppgång i byggnadslovens antal med icke mindre än 38 %.

Priskontroll liknande den svenska

I likhet med vad fallet varit här hemma ha svårigheterna för utrikeshandeln och på vissa områden även ökade kostnader för ersättningsproduktion givit upphov till kraftiga prisstegringar. Från augusti 1939 t. o. m. januari 1941 har den genomsnittliga partiprisnivån för importvaror stigit med 88 %. Vid sistnämnda tid låg den allmänna partiprisindexen, som inkluderar även inlandsvaror, 55 % över förkrignivån. Levnads-kostnadsindexen åter har under kriget fram till januari 1941 stigit med 19 %. Denna utveckling har givit upphov till en debatt i inflationsfrågan, vilken varit minst lika livlig som de diskussioner, vilka i samma ämne förekommit här hemma. I förgrunden för intresset står härvid spörsmålet om statsmakternas möjligheter att bemästra prisrörelserna.

På den direkta priskontrollens område hade i Schweiz vissa åtgärder vidtagits redan före det nu pågående kriget. Grunden till en statlig övervakning av varupriserna lades emellertid redan 1931; i samband med valutadevalveringen år 1936 befullmäktigades vidare ekonomidepartementet att utfärda bestämmelser rörande varupriser, elektricitets- och gasverkstaxor, hyror, hotelltariffer m. m. Med stöd härav infördes en generell priskontroll, enligt vilken varje prisförhöjning gjordes beroende av särskilt tillstånd. Redan nästföljande år kunde emellertid detta priskontrollsystem uppgjucas och flertalet varor bli föremål för fri prisbildning. Inför det anankande stormaktskriget utfärdade emellertid förbundsrådet den 1 september 1939 en generell prisstoppförordning, som förbjöd varje förhöjning av såväl grosshandels- som detaljhandelspriserna men samtidigt öppnade vitgående dispensmöjligheter. Principiellt ha emellertid tillstånd till prisförhöjningar endast givits, om och i den mån en faktisk kostnadsstegring kunnat påvisas. Bestämmelserna ha tillämpats bland annat så, att importörerna medgivits rätt att i priset inkalkylera ökade anskaffningskostnader, inklusive förhöjda krigssk- och andra försäkringspremier. Däremot ha sådana ansöknningar om prisförhöjningar, vilka endast grundats därpå, att förkrigspriserna icke medgivit en skälig förtäring eller att varorna tidigare sålts med ren förlust, i allmänhet avböjts. Denna ståndpunkt har motiverats med att krigsförhållandena icke må ge anledning till bättre försäljningsbetingelser, än som oavsett kriget skulle kunnat förväntas. I vissa fall har emellertid så försörjningspolitiska hänsyn undantag medgivits från denna regel. Under de första månaderna efter kriget var det vidare förbjudet att höja de absoluta vinst- och omkostnadsmarginerna, sedan emellertid näringslivet så småningom anpassat sig efter de nya förhållandena och stegringen av omkostnaderna fått en allmänare omfattning, ha inom olika branscher en höjning av marginerna medgivits. I de fall, då äldre, till förkrigspriser inköpta lager förbrukats, har

priset beräknats på genomsnittet av den gamla och den nya anskaffningskostnaden.

Den schweiziska priskontrollen vilar i stor utsträckning på ett nära samarbete med de bestående näringsorganisationerna, och detta förhållande stärker det allmänna intrycket av att prisövervakningsproblemet vunnit en lösning, som både i organisatoriskt och metodiskt avseende nära överensstämmer med det i Sverige tillämpade systemet. Denna likhet blir för övrigt ännu mera framträdande, därest, såsom är att vänta, den svenska priskontrollnämndens nyligen avlätna förslag till revision av prislagstiftningen vinner godkännande.

Endast moderata skatteförhöjningar

Icke minst av de schweiziska priskontrollmyndigheterna själva har emellertid hävdats, att prisstegringstendensen icke låter sig bekämpa enbart genom en reglering av varupriserna. De direkta priskontrollerande åtgärderna anses med andra ord kräva kompletterande ingrepp från penningssidan. Därvid har uppmärksamheten i den allmänna diskussionen i Schweiz särskilt ägnats frågan om möjligheterna att genom direkta köpkraftsabsorberande åtgärder neutralisera verkningarna av de starkt ökade utgifterna för försvaret.

Enligt senast tillgängliga uppgifter beräknas de extraordinära utgifterna för det schweiziska försvaret sedan upprustningsperiodens början 1934 och till slutet av 1941 belöpa sig till 2 800 miljoner frcs, varav 2 500 miljoner frcs falla på tiden efter stormaktskrigets utbrott. De här icke inbegripna ordinarie militärutgifterna ha sedan flera år tillbaka utgjort mer än en femtedel av förbundets ordinarie budget och uppgå under det nu löpande räkenskapsåret till inemot 600 miljoner frcs. De egentliga mobiliseringskostnaderna ha för år 1940 utgjort i genomsnitt 2,3 miljoner frcs per dag och antas för 1941 komma att hålla sig på ungefär samma nivå.

För att täcka en del av försvarskostnaderna ha följande nya skatter pålagts, nämligen

dels en krigsvinstskatt, som avser att träffa praktiskt taget alla av kriget förorsakade merinkomster och som utgår med en skattesats av 30—40 %,

dels en på tre år fördelad engångsskattning av förmögenheten, vilken utgår med 1,5—4,5 % av förmögenheten för fysiska personer och 1,5 % av förmögenheten för juridiska personer.

dels ett särskilt värnsskattetillägg å inkomst- och förmögenhetsskatten, vilket likaledes är progressivt och utgör 0,4—6,5 % å inkomsterna och 0,5—3,5 % å förmögenheterna såvitt gäller fysiska personer; för juridiska personer växlar skattesatsen mellan 2—8 % av nettovinsten, under det att kapitalet drabbas av en skatt på 0,75 %.

dels slutligen en omsättningsskatt på 2 % å alla varuomsättningar med undantag för de viktigaste livsmedlen.

Hur mycket krigsvinstskatten skall giva, är omöjligt att på förhand beräkna. De tre sistnämnda skatterna åter anses komma att inbringa tillsammans inemot 400 miljoner frcs per år. Då detta belopp ju icke motsvarar mer än en ringa del av de löpande försvarskostnaderna, har den schweiziska staten liksom den svenska i viss grad fått falla tillbaka på lån i öppna marknaden

och hos kreditinstitut och har även tagit fondmedel i anspråk. Man synes emellertid icke med fog kunna göra gällande, att de tillämpade finansieringsmetoderna varit ägnade befrämja en inflatorisk prisutveckling.

Det schweiziska kommissionsväsendet

För handhavandet av den schweiziska krishushållningen — vilken givetvis omfattar ytterligare åtgärder, som icke här kunnat beröras, men som vi väl känna från vårt eget land, t. ex. ransonerings, beslag, import- och exportförbud — har skapats en administrativ apparat, som i många avseenden slående erinrar om den svenska krisförvaltningen. I spetsen för denna organisation står chefen för förbundsrådets ekonomidepartement. Vid sin sida har denne dels ett koordinationsutskott av ledande statsjämstemän, dels en stab av experter. Den egentliga krisförvaltningen är uppdelad på följande organ, nämligen dels de tre kriskommissionerna (livsmedelskommissionen, industri- och arbetskommissionen samt transportkommissionen), dels en handelsavdelning, dels slutligen en social avdelning. Inom kommissionerna, vilka äro uppdelade på ett flertal sektioner, ledes arbetet i stor utsträckning av personer, som komma från det enskilda näringslivet eller dess organisationer; genom denna anordning, vars motsvarighet vi väl känna från vårt eget land, har man velat sörja för en friktionsfri samverkan mellan staten och den privata företagsamheten. För samarbetet mellan kommissionsväsendet och den ordinarie förvaltningsapparaten svarar ekonomidepartementets kansli, vilket därjämte har fått sig anförtrodd uppgiften att såsom sista instans vaka över prisbildningen och de organisatoriska åtgärderna för beivrandet av överträdelse mot krisförfattningarna.

På det organisatoriska området är slutligen av stort intresse den befogenhet, som ekonomiministeriet i september 1939 erhöi att genom sammanslutning av enskilda företag bilda s. k. krigsekonomiska syndikater. Den rättsliga grundvalen för dessa institutioner har i slutet av februari innevarande år reviderats, men de principer för verksamheten, som fastslogos strax efter krigsutbrottet, äga i stort sett oförändrad giltighet. Syndikaten kunna åläggas ett flertal uppgifter, men viktigast av dessa är kontrollen av införseln, fördelningen, bearbetningen och återutförseln av utländska råvaror, halvfabrikat och livsmedel. Syndikaten fullfölja därjämte ett viktigt politiskt syfte, så till vida som deras existens avser att förhindra att någon av de krigsförande makterna under åberopande av sin blockadrätt genom kontrollåtgärder göra obehörigt intrång i det schweiziska näringslivet. Syndikaten, vilka ofta bildats på basis av redan bestående karteller eller andra samtanslutningar inom det enskilda näringslivet, beteckna otvivelaktigt ett radikalt statligt ingrepp i handels- och näringsfrihetens principer.

En ny epok i förhållandet mellan förbundet, kantonerna och näringslivet

Bildandet av dessa syndikater utgör kanske det längst gående steget i riktning mot en utökning av förbundsmyndigheternas befogenheter gentemot det schweiziska näringslivet. Men redan dessförinnan under den ekonomiska krisen i början av 1930-talet hade viktiga steg i

samma riktning tagits, och flera av de fullmaktslagar, som nu bilda den rättsliga grundvalen för den schweiziska krishushållningen, kommo till under dessa år.

Nästan mera uppmärksammas än denna tendens till en ökad statlig dirigering av näringslivet har emellertid varit den expansion av förbundets makt i förhållande till kantonerna, vilken är en annan följd av krisförhållandena. Liksom Förenta Staterna är Schweiz, som bekant, en förbundsstat. Delstaterna, de tjugotvå kantonerna, ha sina egna regeringar, egna folkrepresentationer, egna förvaltningsapparater. De ha beskattningsrätt, så vitt gäller upptagande av direkta skatter; de styra och förvalta med andra ord sig själva inom ramen av den för statsförbundet i dess helhet gemensamma konstitutionen. Denna överläter åt förbundet vissa befogenheter, såsom framförallt handhavandet av utrikespolitiken, tull- och handelspolitiken samt försvaret, men avgränsar samtidigt dess befogenheter i förhållande till kantonernas och de enskilda medborgarnas rättigheter. Författningen innehåller emellertid säkerhetsventiler varigenom förbundet i extraordnårla lägen, framförallt under krigstid, erhåller möjlighet att utfärda fullmaktslagar, som högst avsevärt vidga förbundets befogenheter. Det är dessa möjligheter, som nu i stor utsträckning utnyttjats. Därvid har man betjänat sig av en från den svenska fullmaktslagstiftningens så tillvida avvikande teknik, som bemyndigandena — vilka i allt väsentligt innefattas i ett förbundsbeslut av den 30 augusti 1939 angående åtgärder till landets skydd och upprätthållande av neutraliteten — givits en mycket generell innebörd, medan den svenska krislagstiftningen däremot framträdde som eller vilat på fullmakter av speciell karaktär. Utmärkande för den schweiziska krislagstiftningen är vidare den jämförelsevis långt gående delegationen av lagstiftningsrätten: åtskilliga författningar föreligga sålunda, som visa hur befogenheten delegerats från förbunds församlingen till förbundsrådet, från detta till vederbörande regeringsdepartement, därifrån i sin tur till den centrala krigsförsörjningsmyndigheten och slutligen från denna myndighet till en av dess underordnade sektioner, vilken är den, som i sista hand utfärdar en viss konkret regleringsföreskrift.

För de av tradition starkt federalistiskt inställda schweizarna har den utveckling i riktning mot ökad makt för förbundet och en ökad centralisering av lagstiftningen, som särskilt krigsförhållandena fört med sig, inneburit en källa till bekymmer. Dessa ha knappast mildrats av det förhållandet, att förbundsmyndigheterna i stor utsträckning för de konkreta åtgärdernas utförande betjuna sig antingen av kantonal tjänstemän eller av funktionärer inom de rikt utvecklade näringsorganisationerna. Man menar fastmer på federalistiskt håll, att detta förhållande är ägnat att försätta de nämnda kantonal och »korporativa» organen i beroendeförhållande till förbundet. Denna interna diskussion om räckvidden och innebörden av näringsfriheten och den kantonal självstyrelsen har dock ingen motsvarighet i något meetingsutbyte om det schweiziska folkets yttre frihet: i den frågan råder endast en mening, densamma som härskar här hemma, nämligen att denna frihet är värd alla de offer, som ett upprätthållande av ett starkt försvar i kris- och orostider föra med sig.